

Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi
Turkish Journal for the Spiritual Counselling and Care

Sayı: 10 • Aralık 2024 • 271-280
Issue: 10 • December 2024 • 271-280

Ceza İnfaz Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Düzgüner, S. (Ed). (2020). *Ceza infaz kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları (93 s.)
Düzgüner, S. (Ed). (2020). *Spiritual counseling and care services in the prisons*. Ankara: Presidency of Religious Affairs Publications (93 p.)
ISBN: 978-625-7137-14-0

Abdullah Adıgüzel

Doktora Öğrencisi
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
E-posta: adiguzellabdullah@gmail.com
Orcid: 0000-0002-9553-8844
Eskişehir / Türkiye

PhD Student
Eskişehir Osmangazi University
Institute of Social Sciences
E-mail: adigullabdullah@gmail.com
Orcid: 0000-0002-9553-8844
Eskişehir / Türkiye

<https://doi.org/10.56432/tmdrd.1520868>

Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi
Turkish Journal for the Spiritual Counselling and Care

Makale Türü • Article Type	Kitap İnceleme • Book Review
Geliş Tarihi • Received	25 Temmuz 2024 • 25 July 2024
Kabul Tarihi • Accepted	28 Ağustos 2024 • 28 August 2024

Ö z e t

Değerlendirmesi yapılan bu eser, Diyanet İşleri Başkanlığı personeline pratik bilgiler sunan ve alandaki akademik birikimi saha tecrübesiyle birleştiren bir alan kılavuzudur. Hükümlü ve tutuklu bireyler ile onların ailelerine profesyonel manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunan manevi danışmanları hedefleyen bu eser, pratik bir el kitabı olarak Türk manevi danışmanlık ve rehberlik literatürüne önemli katkılar sağlamaktadır.

A n a h t a r K e l i m e l e r

Manevi danışmanlık ve rehberlik • Cezaevi
Diyanet-cezaevi hizmetleri • Tutuklu • Hükümlü

A b s t r a c t

This work, which has been reviewed, serves as a practical guide for the personnel of the Presidency of Religious Affairs, offering practical insights by integrating academic expertise in the field with hands-on experience. Targeting spiritual counselors who provide professional spiritual counseling and care services to prisoners, detainees, and their families, this work makes significant contributions to Turkish spiritual counseling and care literature as a practical handbook.

K e y w o r d s

Spiritual counseling and care • Prison
Diyanet-prison services • Detainee • Convict

Sevde Düzgüner, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde doktor öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Araştırma alanları sosyal ve beşerî bilimlerdir. Doktora tezine dayalı olarak geliştirdiği TÜBİTAK projesi ile Amerika Birleşik Devletleri Tennessee Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak bulunmuş ve “Maneviyat Algısı ve Diğerkâmlıkla İlişkisi” başlıklı teziyle doktor unvanını almıştır. Eserleri arasında “Tasavvuf Psikolojisine Giriş”, “Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Temel Bilgiler Kılavuzu,” “Gençlere Yönelik Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Kılavuzu,” “Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Kılavuzu” gibi başlıklar bulunmaktadır. Ayrıca, din ve İslam algısı üzerine Japonya’da çalışmalar da yapmıştır.

Editörlüğünü Doç. Dr. Sevde Düzgüner’in yaptığı ve Harun Işık ile Kasım Karaman’ın yazdığı bu eser, kısa bir takdim ve 11 ana başlıktan oluşmaktadır.

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından kaleme alınan kitabın *Takdim*’inde (ss. 8-10) öncelikle Diyanet İşleri Başkanlığının görev ve sorumluluklarına, sonrasında ise Başkanlığın hizmet alanlarına değinilmiştir. Başkanlığın hizmet alanlarının her geçen gün genişlediğinden, öğrenci yurtlarında, hastanelerde, hizmet kurumlarında, gençlik merkezlerinde, ceza infaz kurumları ve denetimli serbestlik müdürlüklerinde, manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin sürdürüldüğü ifade edilmiştir. Aynı zamanda Başkanlığın öteden beri Adalet Bakanlığı ile iş birliği esasına dayalı, hükümlü ve tutuklular ile ailelerine yönelik çeşitli hizmetler yürüttüğüne de bu bölümde değinilmiştir.

İş birliği esasına göre, manevi rehberlik hizmetlerini çok öncesinden gündemine alan Başkanlık için 1950 yılında Diyanet İşleri eski Başkanı Ahmet Hamdi Akseki’nin hazırladığı, “Cezaevinde Verilecek Vazalar” adlı eserin, tarihsel arka planı gösterdiği söylenmektedir. 1982 yılında ceza infaz kurumlarında din ve ahlak bilgisi dersi için müfredat programının hazırlanmasının ve 1983 yılında 7114 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 214 cezaevi vaizi kadrosu ihdas edilmesinin de mühim gelişmeler arasında olduğu bu bölümde vurgulanmıştır. Bu hususların üzerinde durulmasının, arka planı ortaya koyması açısından kıymetli olduğu söylenmeli ve okuyucuya ön bilgi sağladığı ifade edilmelidir.

Daha sonrasında ceza infaz kurumlarında sunulan hizmetler için dönüm noktasını teşkil eden, 30 Mart 2001 tarihinde Adalet Bakanlığı ile imzalanan *Tutuklu ve Hükümlülerin Dini ve Ahlaki Gelişimlerini Sağlamaya Yönelik İş birliği Protokolü*nden bahsedilmiş ve bu protokolün 2011 yılında güncellenip 2019 yılına kadar devam ettiği bilgisi sunulmuştur.

Fakat süreç içerisinde kurumların yapısı ve işleyişi ile Başkanlığın mevzuatı ve hizmet perspektifindeki değişiklikler neticesinde söz konusu protokolün güncellenmesi ihtiyacı doğmuştur. Neticede 03.12.2019 tarihinde Adalet Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliği protokolünün imzalandığından böylece hizmetlerin yeni bir döneme girdiğinden söz edilerek bölüm tamamlanmıştır. Bahsi geçen yeni dönem hakkında bu bölümde bilgi verilmesi, Başkanlığın girişim çabasının olduğunu ortaya koyma açısından değerlidir.

Eserin *Ceza İnfaz Kurumlarında Manevi Danışmanlık Ve Rehberlikle İlgili Temel Kavramlar Nelerdir* (ss. 13-16) başlıklı birinci bölümünde, ülkemizdeki ceza infaz kurumlarında, Adalet Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında 2019 senesinde imzalanan protokol çerçevesinde din hizmetlerinin, manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ifade edilmiş, ve devamında ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilen manevi danışmanlık ve rehberliğin tanımı ile amacı üzerinde durulmuştur. En nihayetinde bu çalışmaların temel amacı, hükümlü ve tutukluların manevi ihtiyaçlarını karşılamak, rehberlik yapmak ve topluma dönüş süreçlerine destek olmaktır. Zira manevi danışmanlık ve rehberlik, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların ruhsal ve manevi ihtiyaçlarını ele alarak onlara destek olmayı amaçlar. Bu hizmetler, mahkûmların psikolojik sağlığını korumak, suçtan dönüş süreçlerini kolaylaştırmak ve topluma entegrasyonlarını desteklemek amacıyla verilir. Bu bölüm, ceza infaz kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin, mahkûmların rehabilite edilmesine katkı sağladığının ve yasal girişimlerin olduğunun açıkça ifade edilmesi açısından önemlidir. Zira bu sayede mahkûmların suça yönelme eğilimleri azaltılabilir ve toplumda daha sağlıklı bireyler olarak yeniden entegre olmaları desteklenir.

Eserin *Ceza İnfaz Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Sisteminin İşleyişi Nasıldır?* (ss. 16-32) başlıklı ikinci bölümde, öncelikle ceza infaz kurumlarının yapısına, işleyişine ve güvenlik prosedürlerine odaklanıldığı görülmektedir. Daha sonra ceza infaz kurumlarında din hizmetlerinin yasal dayanakları ile tarihsel gelişim sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ceza infaz kurumlarının yönetim açısından ikiye ayrıldığı, müdürü bulunmayan kurumlarda idari sorumluluğun idare memuruna ait olduğu, müdürü bulunan kurumlarda ise bir müdür ve yeterli sayıda ikinci müdür tarafından yönetimin sağlandığı belirtilmiştir. Ayrıca, kurumların tutuklu ve hükümlü sayısına, niteliğine ve önemine bağlı olarak, yönetim servisinde idare memuru, ambar memuru, cezaevi kâtabi, güvenlik ve gözetim servisinde ise infaz koruma baş memuru ile infaz ve koruma memurlarının görev yaptığı bilgisine yer verilmiştir.

Bu bölümün, ceza infaz kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik sisteminin işleyişi konusunda kapsamlı bilgiler sunduğu aşikârdır. Kurumların yönetim yapısının detaylı bir şekilde açıklanması, okuyuculara bu kurumların nasıl işlediği konusunda detaylı bilgi vermektedir. Ayrıca bölüm, manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin bu yapılar içinde nasıl konumlandığını ve işlediğini anlamak isteyen okuyucular için oldukça faydalıdır. Bu yönüyle de bu çalışma ceza infaz kurumlarında çalışan manevi danışmanlar ve bu alanda araştırma yapanlar için değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Eserin *Tutuklu ve Hükümlülerin Psikolojik Özellikleri Nelerdir?* (ss. 32-38) başlıklı üçüncü bölümünde, öncelikle suçluluk psikolojisi üzerine durularak suça yönlendirilen davranışlar ve suçu kabullenme süreci ifade edilmiş, hemen sonrasında ceza infaz kurumunun, tutuklu ve hükümlüler üzerinde psikolojik etkilerine değinilmiştir. Ayrıca tutuklu veya hükümlünün tahliye sonrasında karşılaşması ihtimal dâhilinde olan psiko-sosyal sorunlara da temas edilmiştir.

Bölümün, suçluluk psikolojisi ve ceza infaz kurumlarının tutuklu ve hükümlüler üzerindeki etkileri konusunda önemli bilgiler içeriyor olması eseri kıymetli kılmaktadır. Nitekim suça yönlendirilen davranışlar ve suçu kabullenme süreci, suçluluk psikolojisinin temel unsurlarıdır. Ayrıca tahliye sonrası karşılaşılacak psiko-sosyal sorunlara da değinilmesi, bu bölümün kapsamlı bir inceleme sunduğunu da göstermektedir.

Eserin *Tutuklu ve Hükümlülerin Manevi Gelişim Açısından Özellikleri Nelerdir?* (ss. 38-43) başlıklı dördüncü bölümde, insanın fiziksel, psiko-sosyal ve manevi boyutlardan oluşan bir varlık olduğu ifade edilmektedir. Bu boyutlar arasında özellikle manevi yönün, bireyin hem kendisiyle hem de yaşamla kurduğu ilişkide, karşılaştığı olgu ve olayları anlama ve anlamlandırma sürecinde kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. İnsanın fiziksel, psiko-sosyal ve manevi boyutlarına bu bölümde vurgu yapılması, aslında konunun muhatabı insanı tanıttığı için önemlidir. Yer yer ifade edildiği üzere manevi yön, insanın hem kendisine hem de hayata bakışında önemli bir rol oynar. Bu boyut, insanın hayatı boyunca olgu ve olayları anlama ile anlamlandırma sürecinde kritik bir faktördür. Bu bölümde detaylı olarak ele alınan bu hususlar yaraya merhem olmanın öncesinde yaranın tespitini sağladığı için çok değerlidir.

Eserin *Manevi Danışmanlık Hizmetlerine Öncelikli Olarak İhtiyaç Duyabilecek Tutuklu ve Hükümlüler Kimlerdir?* (ss. 43-47) başlıklı beşinci bölümde, manevi danışmanlık hizmetlerine öncelikli olarak ihtiyaç duyabilecek belirli mahkûm gruplarına odaklanıldığı görülmektedir. Bu gruplar

arasında, sağlık biriminde yatanlar, hücre cezası alanlar, aile üyelerinden veya yakınlarından birini kaybedenler, ağır hasta bir yakını bulunanlar ve kendine zarar verme ya da intihar eğiliminde olan mahkûmlar yer almaktadır. Söz konusu kişilere manevi destek sağlanmasının yararlı olacağı ve bu desteğin hem bireylerin refahı hem de toplumun genel iyiliği açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

Adı geçen gruplara ilişkin daha ayrıntılı bir analiz yapılması gerektiğinde şu noktalar öne çıkmaktadır: (i) Sağlık biriminde yatan mahkûmlar, sağlık sorunları nedeniyle hastanede bulunan ve manevi destek ihtiyacında olan öncelikli bir grup olarak değerlendirilmiştir. (ii) Hücre cezası alan mahkûmlar, izolasyon altında bulunmaları nedeniyle manevi danışmanlık hizmetlerine daha fazla ihtiyaç duyabilecekleri için öncelikli gruplar arasında sayılmıştır. (iii) Aile fertlerini kaybeden mahkûmlar, yaşadıkları kayıplar dolayısıyla duygusal ve manevi desteğe olan ihtiyaçlarının öncelikli olarak ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. (iv) Yakınları ağır hasta olan mahkûmlar, sevdiklerinin sağlık durumu nedeniyle yoğun stres ve kaygı yaşadıkları için manevi yardım alması gereken gruplar arasında yer almıştır. (v) Kendine zarar verme ya da intihar eğilimi gösteren mahkûmlar, bu tür eğilimlerin üstesinden gelebilmeleri adına manevi rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin kendilerine sağlanmasının hayati önem taşıdığı belirtilmiştir. Sonuç olarak, bu gruplara yönelik manevi destek sağlanmasının, bireylerin iyilik hali kadar toplumun genel refahına da katkı sağlayacağı ifade edilmiştir. Bölüm, bu tür desteklerin gerekliliği ve önemi üzerinde durularak işlevsel bir katkı sunmaktadır.

Eserin *Tutuklu ve Hükümlülerin Manevi İhtiyaçları Nelerdir?* (ss. 47-54) başlıklı altıncı bölümünde tutuklu ve hükümlülerin kendilerine değer verildiğini hissetmesinin önemli olduğundan ve değer görme ihtiyacını karşılayacak faaliyetlere aktif olarak katılımlarını sağlamanın yararlı olacağından söz edilmiştir. Böylelikle tutuklu ve hükümlülerin, kendilerini ifade etme ihtiyaçlarını giderilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca boş vaktin çok fazla olduğu ceza infaz kurumlarında, zamanın doğru kullanılabilmesine ilişkin birtakım önerilerin sunulması, tutuklu ve hükümlülerin, hayatlarını olumsuz değil de olumlu yönlerden hareketle algılanmasının sağlanmaya çalışılması açısından önemlidir. Böylelikle tutuklu ve hükümlülere sürecin kabullenmesi ile hayata ilişkin yeni bir yol çizme hususunda destek bulunduğu vurgulanmıştır.

Son olarak, özgüven ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak sanat, meslek, hobi ve benzeri uğraşların önerilmesinin, manevi ve güçlendirici etkileri bulunan duaya yönelen bireylerin taleplerinin göz ardı

edilmemesinin, sağlıklı bir iletişim kurulmasının ve kullanılacak dilin doğru seçilmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Ayrıca, bireylere eşit mesafede yaklaşılması, yanlış dini bilgilerin düzeltilmesi, bilgi ve tecrübe ediniminin psikolojik etkileri üzerinde durulmuş; bu unsurların zorlukların aşılmasında ve bireylere destek sağlanmasında önemli bir katkı sunduğu vurgulanmıştır. Bölümün, içerdiği bu önemli hususlar dolayısıyla adeta bir reçete niteliği taşıdığı ifade edilmektedir. Zira sürece ilişkin bir yol haritası çizerek okuyuculara ve bu alanda çalışan uzmanlara somut ve pratik bir rehber sunmaktadır.

Eserin *İnfaz Kurumlarına Yönelik Manevi Danışmanlıkta Nelere Dikkat Etmek Gerekir?* (ss. 54-64) başlıklı yedinci bölümde, ceza infaz kurumlarında görev yapacak Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin tutuklu ve hükümlülere yönelik manevi danışmanlık, rehberlik ve din hizmetleri sunumunda dikkat etmesi gereken temel ilkeler ele alınmıştır. Bu ilkeler, belirli bir sıra ile şu şekilde ifade edilmiştir: (i) Görevin taşıdığı önem ve değere inanılması, (ii) Manevi danışmanlık ve rehberliğin hedeflerinin göz önünde bulundurulması, (iii) Profesyonel bir bilince, tutum ve davranışa sahip olunması, (iv) Ayrıntılı müfredat ve günlük plan hazırlanmasına özen gösterilmesi, (v) Hizmet ve faaliyetlerde olumlu özelliklerin geliştirilmesinin hedeflenmesi, (vi) Güvenilir olunması ve kişisel bilgilerin korunması, (vii) Onaylama ifadelerinden kaçınılması, (viii) Tutuklu ve hükümlü psikolojisi konusunda bilgi sahibi olunması, (ix) Gerçek ihtiyaçların fark edilmesi ve farkındalık oluşturulması, (x) Tutuklu ve hükümlülere sorumluluk verilmesi, (xi) Mesleki bilgi ve tecrübe paylaşımının öneminin kavranması. Bu hususların ciddiyetle ele alınmasının, manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin etkililiğini artıracığı açıkça görülmektedir. Her bir madde, “Neden manevi danışmanlık ve rehberlik?” sorusunu takip eden “Nasıl bir manevi danışmanlık ve rehberlik?” sorusuna yanıt niteliğinde olup, uygulamanın niteliğini yükseltmek için yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır.

Eserin *Manevi Danışmanın Görüşme Usulü ve Hizmet Sunumu Açısından Dikkat Edilmesi Gerekenler Nelerdir?* (ss. 64-80) başlıklı sekizinci bölümünde, tutuklu ve hükümlülere yaklaşımda dikkat edilmesi gereken hususlar ile manevi danışmanlık ve rehberlik uygulaması sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar üzerinde durulmuştur. Tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarına ilk geldikleri zaman Diyanet İşleri Başkanlığı personeli ile görüşme gerçekleştirilmesi ve kendisine sunulan din hizmeti ile manevi danışmanlık ve rehberlik uygulamalar hakkında bilgi alması, mahkûm ile manevi danışman/cezaevi vaizi arasındaki ilk iletişimin kurulması açısından çok önemlidir. Bu ilk karşılaşma esnasındaki

tutum ve davranışlar daha sonraki görüşmelerin etkili ve verimli olmasını sağlayacaktır. Bu bölümde genel olarak bu konuda bilgi verilmiştir.

Bölüm, ceza infaz kurumlarında manevi danışmanlık hizmetinin nasıl ve ne zaman başladığını açıklamakta hemen sonrasında nasıl sunulması gerektiğine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca manevi danışmanlık hizmeti sunanların tutuklu ve hükümlülerle yapacakları görüşmelerde dikkat etmeleri gereken noktalara odaklanmakta, özellikle bu sürecin etkinliğini artıracak ipuçları vermekle etkili olmanın önemini ispatlamaktadır. Zira mahkûmlarla ilk iletişimin nasıl kurulması gerektiği ve bu ilk görüşmelerin öneminin vurgulanması, danışmanlık hizmetlerinin verimli bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunacak değerli bilgiler sunmaktadır. Eser hakkında bu bölüme bakılarak denebilir ki eser ceza infaz kurumlarında görev yapan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunan ve bu alanda görev almayı düşünenler için önemli bir rehber niteliğindedir. Nitekim eser, özellikle ilk temasın ve bireysel görüşmelerin önemini vurgulamasıyla, manevi danışmanların profesyonel ve etkili hizmet sunmalarına yardımcı olacak pratik bilgiler sağlamaktadır.

Eserin *Tutuklu ve Hükümlülerin Dini Konulardaki Sorularına Karşı Nasıl Tutum Sergilemelidir?* (ss. 80-84) başlıklı dokuzuncu bölümünde; mahkûmların itikat, ibadet muamelat ve ahlak gibi konulara dair gelebilecek sorularına karşı bilgi ve beceriye sahip olunmaya gayret edilmesinin gerekliliği, sorulan sorunun altyapısının anlamaya çalışılması, hedef kitlenin beklentisinin iyi gözlemlenmesi, sorulan soruya verilecek cevapta uygun dilin seçilmesi üzerinde durulmuştur.

Dini rehberlik konusunda bu bölüm önemli bilgiler sunmaktadır. Dini sorulara doğru ve etkili bir şekilde yanıt verebilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmanın öneminin vurgulanması aslında rehberliğin işlevinin sağlanması için bir ön bilgilendirmedir. Çünkü bu husus alanda rehberlik yapacak kişilere değerli ipuçları sunmaktadır. Aynı zamanda bölüm; rehberlik yapacak kişilerin sadece bilgi sahibi olmasının yeterli olmadığını, aynı zamanda mahkûmların duygusal ve psikolojik durumlarını da göz önünde bulundurarak onlarla empati kurmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, eserin, manevi rehberlik ve danışmanlık alanında çalışanlar için değerli bir kaynak olarak öne çıktığını söylemek mümkündür.

Eserin *Tutuklu ve Hükümlüler Hangi Durumlarda Yetkili Kurum ve Birimlere Yönlendirilmelidir?* (ss. 32-38) başlıklı onuncu bölümünde, ilk olarak hükümlülerle yapılacak bireysel görüşmelerde gizlilik ve mahremiyetin esas olduğundan söz edilmiştir. Bununla birlikte mahkûmun kendisini, çevresini ve yahut kurumun güvenliğini tehlikeye attığı durumlarda

manevi danışmanın sözlü olarak, ilgili birimlerle gözlemlerini paylaşmasının kendisinden beklenildiğine işaret edilmiş aynı zamanda adli bir durumda resmi makamlarca yazılı ifadenin talebi halinde, manevi danışmanın yetkili birimlerle gerekli bilgileri paylaşması gerekliliğinden de söz edilmiştir. Yaşanılması muhtemel senaryolara ilişkin tedbirleri ve olay örgüsünde danışmanın yapması gerekenleri açıkça ifade etmesi de bölümü faydalı kılmıştır. Zira danışmanlığın sadece bir kapı ardında gerçekleşmediği, danışanın iyiliğinin her daim gözetildiği burada ifade edilmiştir.

Eserin *Manevi Danışman Kurum Yetkilileriyle Nasıl İletişim Kurulmalıdır?* (ss. 86) başlıklı on birinci bölümünde, ilgili protokollere, yönetmeliklere ve yönergelerle bağlı kalınmasından, amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde en çok nasıl yarar sağlanabileceği üzerinde düşünülmesinden ve esasında karşılıklı saygı çerçevesinde hareket edilmesi gerektiğinden söz edilmiştir. Ayrıca ceza infaz kurumunda gerçekleştirilecek faaliyetlerde, kurumun güvenliğinin esas olduğu ve bu hususun göz önünde tutularak hareket edilmesinin elzem olduğundan, güvenlik boyutunun son derece hassas olup profesyonel bir tavır takınmanın öneminden, görevin öneminin fark edilip vazifenin ciddiye alınması gerektiğinden, yenilik ve eleştirilere de açık olunmasından bahsedilerek bölüm tamamlanmıştır.

Bölüm, ceza infaz kurumlarında manevi rehberlik ve danışmanlık yapacak kişilere kurum ile ilişkilerine yönelik önemli bilgiler sunmaktadır. Manevi danışmanların kurum yetkilileriyle iletişim kurarken dikkat etmeleri gereken protokoller, yönetmelikler ve yönergeler hakkında ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Ayrıca bu süreçte karşılıklı saygının, güvenliğinin ve profesyonel tavrın öneminin sıkça vurgulanması yol gösterici niteliktedir. Eser manevi danışmanların görevlerini ciddiyetle ve profesyonellikle yerine getirmeleri gerektiğinden bahsettiği ve yenilik ile eleştirilere açık olmalarının önemini ortaya koyduğu için önemlidir. Bu bağlamda da denilebilir ki kitap, manevi danışmanlık ve rehberlik alanında çalışanlar için değerli bir kılavuz niteliğindedir.

Sonuç olarak, ceza infaz kurumlarında görev yapan personele hem akademik birikimi hem de saha tecrübesini bir arada sunmayı amaçlayan ve pratik bilgiler sağlamayı önceleyen bu eser, belirli güçlü, zayıf ve geliştirilebilir yönleri sahiptir.

(a) *Güçlü yönleri:* (i) Eser, ceza infaz kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarını kapsayan, 11 bölümden oluşan ve pratiği önceleyen hususlara odaklanan kapsamlı bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. (ii) Alanla ilgili yerli ve yabancı literatürü dikkate alarak ceza infaz kurumları bağlamında Türk manevi danışmanlık ve rehberlik

literatürüne önemli katkılar sunduğu ve bu literatürü zenginleştirdiği görülmektedir. (iii) Söz konusu kurumlardaki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin mevcut durumunu analiz etme fırsatı sunması, eksikliklerin fark edilerek giderilmesine yardımcı olması ve alanla ilgili yapılacak çalışmalara yol gösterici bir rehberlik sağlaması eserin güçlü yönleri arasında yer almaktadır.

(b) *Zayıf yönleri:* (i) Eser, ceza infaz kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini ele alırken, manevi danışmanlıkla ilgili temel kavramlardan bahsetmeden doğrudan konuya giriş yapması nedeniyle, okuyucuların konuyla ilgili temel bilgilere erişimini göz ardı etmektedir. (ii) Her ne kadar pratik bilgiler vermeyi önceleyen bir yaklaşım sergilense de, bu hizmeti gerçekleştirecek personele yönelik uygulama örneklerinin sayısının sınırlı olduğu dikkati çekmektedir. (iii) Bazı bölümlerde az da olsa yazım, imla ve noktalama hatalarına rastlanması, eserin zayıf yönleri arasında değerlendirilmektedir.

(c) *Geliştirilebilir yönleri:* (i) Eserde uygulama örneklerine daha geniş bir şekilde yer verilmesi, teorik bilgiye sahip personelin bu örneklerden yararlanarak bilgilerini pekiştirmesine olanak sağlayabilir ve içeriğin daha zengin hale gelmesine katkı sunabilir. (ii) Ceza ve infaz kurumu çalışmaları bağlamında ele alınan eserin, okuyucuların alana ve konuya daha fazla dâhil olabilmesi için temel kavramlara ve köşe taşı bilgilere uygun yerlerde yer verilmesi gerektiği ifade edilebilir. Bu yaklaşım, eserin muhatap kitlesi açısından daha kullanışlı ve yönlendirici olmasını sağlayabilir.